

Kijktip: Journalistieke dilemma's

Korte omschrijving werkvorm

Aan de hand van een foto of een fragment laat u de leerlingen nadenken over een journalistiek dilemma. Laat de leerlingen positie innemen in het klaslokaal: ze kunnen 'stemmen met de voeten'. Enkele leerlingen lichten vervolgens hun standpunt toe.

Leerdoel

Leerlingen begrijpen dat journalisten voortdurend keuzes moeten maken, waarbij meerdere belangen een rol spelen. Voor journalisten in conflictgebieden is het zo mogelijk nog moeilijker dan elders om op een onafhankelijke, objectieve en ethische wijze verslag te doen.

Bronnen

<http://www.rtlx1.nl/#!/rtl-nieuws-132237/238c59cf-63c2-351a-bcc3-ee533af7fbaf>

<http://www.nrc.nl/nieuws/2014/08/22/de-onthoofding-van-foley-staat-online-mag-je-dat-filmpje-wel-delen/>

<https://news.vice.com/show/the-islamic-state>

<http://www.dewereldmorgen.be/artikel/2014/08/20/irak-jezidis-isis-en-propaganda>

<http://www.dagelijksestandaard.nl/2014/08/isis-opent-slavenmarkt-voor-vrouwen>

Vorbereiding

Bepaal welke cases u in de klas wilt behandelen. Print van deze cases de antwoordmogelijkheden uit. Zorg dat u plakband heeft, zodat u de antwoorden op kunt hangen in de klas.

Duur

15-30 minuten (afhankelijk van het aantal cases).

Handleiding

1. Introduceer de werkvorm. Journalisten moeten iedere dag lastige keuzes maken. Zeker in conflictgebieden is het lastig om op een onafhankelijke, objectieve en ethische manier bericht te geven. Vertel dat u de leerlingen straks een aantal dilemma's voorlegt. Welke keuze zouden zij maken als zij journalist waren? Ieder dilemma introduceert u aan de hand van een nieuwsfragment of -foto.
2. Lees de casus voor, laat het fragment of de foto zien en stel de vraag "wat zou jij doen?". Lees steeds een antwoordmogelijkheid voor, terwijl u deze in een hoek van het lokaal hangt.
3. Laat de leerlingen naar hun antwoordkeuze toelopen. Vraag aan een paar leerlingen of ze hun keuze kunnen toelichten. Bij iedere casus vindt u ook een mogelijke toelichting die u kunt geven in de klas.

Cases

A: James Foley

IS heeft de Amerikaanse journalist James Foley onthoofd. Voorafgaande aan zijn onthoofding moest hij van IS bepaalde woorden uitspreken die gericht waren aan de Verenigde Staten. IS heeft dit allemaal gefilmd en het filmpje is op YouTube geplaatst.

Fragment:

RTL Nieuws, 20 augustus, 19:30 uur. Dit item bevat geen schokkende beelden.

<http://www.rtlx1.nl/#!/rtl-nieuws-132237/238c59cf-63c2-351a-bcc3-ee533af7fbaf>

Van 1.45 tot 3.05 min.

Wat zou jij doen?

1. **Dit filmpje is nieuws, daarom laat je het zien.** Bij een uitzending is relevant beeld- of filmmateriaal belangrijk. Je laat het filmpje wel stoppen voor de onthoofding. Waarom zou je zulke gruwelijke beelden uitzenden die niets toevoegen aan het nieuws?
2. **Je laat alleen een foto zien. Het beeld van James Foley op zijn knieën in oranje kleding is een sterk beeld.** Deze kleding doet namelijk denken aan de kleding van de gevangenen in de omstreden Amerikaanse gevangenis Guantánamo Bay. Je vindt het plaatsen van een filmpje te ver gaan.
3. **Je laat een foto zien waarop James Foley in goede gezondheid aan de slag is als fotojournalist.** Je wil niet meewerken aan de propagandaboodschap van IS, dus laat je geen filmpje of foto van het moment voor de onthoofding zien.

Mogelijke toelichting voor de docent:

Dit is een lastig dilemma voor een journalist. Veel media hebben ervoor gekozen om het YouTube-filmpje tot aan de onthoofding uit te zenden. Er is binnen de journalistiek wel meteen een discussie opgekomen of dit een goede journalistieke keuze is. Doe je op deze manier niet precies wat IS beoogt? En in hoeverre moet je het verzoek van de familie respecteren om dit beeld niet uit te zenden?

Zie voor meer informatie: <http://www.nrc.nl/nieuws/2014/08/22/de-onthoofding-van-foley-staat-online-mag-je-dat-filmpje-wel-delen/>

B: 'Embedded' journalistiek

Je krijgt de kans om drie weken door te brengen bij IS-strijders. Je krijgt exclusieve toegang tot de basis van IS. Je wordt rondgeleid door de perswoordvoerder. Je weet daarom dat je alleen te zien en te horen krijgt wat IS wil.

Fragment:

De filmpjes (er zijn verschillende delen) zijn ondertiteld in het Engels. Sommige beelden kunnen als schokkend worden ervaren. VICE News, The Spread of the Caliphate: The Islamic State: <https://news.vice.com/show/the-islamic-state>.

De trailer duurt niet zo lang (1.04 min.) en bevat geen schokkende beelden:

<https://news.vice.com/video/the-islamic-state-trailer>

Wat zou jij doen?

1. **Je gaat onmiddellijk op dit aanbod in.** Je wilt laten zien waar IS voor staat. Hoe kun je dat beter doen dan op deze manier? Je gaat akkoord met de voorwaarde dat je altijd bewapende islamitische militanten om je heen hebt als je gaat filmen.
2. **Je gaat op dit aanbod in, maar je wilt wel de regie houden over het eindproduct.** Je wilt de beelden met een voice-over kunnen becommentariëren, zodat je ook kanttekeningen kunt plaatsen bij wat je uitzendt. Als IS de regie wil houden over het eindproduct, dan moet je het aanbod dus aan je neus voorbij laten gaan.
3. **Je gaat zeker niet op dit aanbod in. Je laat je dan voor het karretje van IS spannen.** Het zijn moslimextremisten die jou gebruiken om hun extremistische boodschappen over te brengen aan het westen. Je wordt daardoor onderdeel van het conflict. In die rol laat jij je niet drukken.

Mogelijke toelichting voor de docent:

Journalist Medyan Dairieh van VICE News is ingegaan op zo'n aanbod van IS. De meeste journalisten zullen waarschijnlijk wel op dit aanbod ingaan. Het is voor de kijker wel duidelijk dat dit een eenzijdig beeld vanuit de IS-strijders is. Het perspectief van de IS-strijders is in de afgelopen maanden onvoldoende belicht in de journalistiek. Het is voor een journalist te gevaarlijk om hier verslag te doen.

C: Foto

Je krijgt van jouw fixer (tolk en gids) onderstaande foto doorgespeeld. Hij vertelt jou dat de vrouwen op deze foto door IS-strijders worden weggevoerd naar een slavenmarkt. Hij zegt dat hij zijn bron niet prijs mag geven. Je vertrouwt je fixer volledig. Hij heeft zich meerdere keren bewezen. Je weet dat je in deze gevaarlijke situatie geen mogelijkheden hebt om met IS in contact te komen om wederhoor te plegen.

Foto:

Wat zou jij doen?

1. Je deelt de foto met collega-journalisten die over hetzelfde onderwerp berichten. Zij hebben deze foto ook ontvangen van hun fixer die ze vertrouwen. Je hebt ook op internet research gedaan en je bent de foto nergens tegengekomen. **Je besluit de foto te publiceren met het ondertekening: 'Deze vrouwen worden door IS naar een slavenmarkt gebracht'.**
2. Je probeert via collega-journalisten en internet te achterhalen of de foto echt is en of het de werkelijkheid laat zien. Je hebt geen reden om te twijfelen aan de echtheid van de foto, maar je vindt het bewijs nog wel wat mager. **Je besluit de foto wel te publiceren, maar met het ondertekening: 'Bronnen beweren dat deze vrouwen door IS naar een slavenmarkt worden gebracht. In hoeverre deze bronnen de waarheid spreken is niet te verifiëren.'**
3. **Je besluit de foto niet te publiceren, omdat je minstens één getuige wilt horen wiens verhaal overeenkomt met de beelden van de foto.** Het is niet genoeg dat je collega-journalisten dezelfde foto hebben gekregen van hun betrouwbare fixer.

Mogelijke toelichting voor de docent:

Een beeld komt vaak veel sterker over dan een verhaal. Waar je bij een verhaal nog wel kunt zeggen dat je geen wederhoor hebt kunnen plegen, is dat bij een foto veel moeilijker. Je moet heel zeker zijn van je zaak als je zo'n foto wil plaatsen. Veel journalisten zullen er daarom voor kiezen om de foto toch niet te plaatsen. Toch bleek dat niet alle journalisten zo secuur werkten, zie: <http://www.dagelijksestandaard.nl/2014/08/isis-opent-slavenmarkt-voor-vrouwen>.

D: Genocide

President Obama sprak over een "genocide" (volkerenmoord) van de Jezidi-minderheid. Deze minderheid in Irak werd op gewelddadige en angstaanjagende wijze door IS-strijders verdreven. De Verenigde Staten besloten om stellingen van IS onder vuur te nemen en de Jezidi's humanitaire hulp te bieden. IS rukt op in Noord-Irak en is inmiddels niet ver meer verwijderd van Arbil, een stad met een Amerikaans consulaat.

Fragment:

Onderstaand fragment is in het Engels:

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iraq/11024211/Iraq-crisis-August-8-as-it-happened.html> (ong. 2 minuten)

President Obama spreekt rond 1.15 min. het woord 'genocide' uit.

Wat zou jij doen?

1. Je houdt je bij de feiten. Je schrijft een artikel over de IS-strijders die oprukken in Noord-Irak, de gruweldaden die de IS-strijders daarbij plegen en je geeft aan dat de Verenigde Staten IS-stellingen onder vuur gaan nemen.

2. Je wilt het nieuws duiden. De term genocide gebruikt een president niet zomaar. President Obama wil draagvlak creëren voor de geplande luchtaanvallen. Je probeert inzicht te geven in de belangen die een rol spelen. Humanitaire overwegingen zijn belangrijk, maar wellicht speelt mee dat IS een stad met een Amerikaanse basis nadert?
3. Je schrijft een opiniestuk. Je weet dat de media veel invloed kunnen hebben op de politieke werkelijkheid. De IS-strijders zijn tot zulke wreedheden in staat, waardoor Amerikaans ingrijpen volledig terecht is. Je spreekt je steun uit voor de beslissing van president Obama.

Mogelijke toelichting voor de docent:

Het is voor een journalist in een conflictgebied al ontzettend moeilijk om te bepalen waar de scheidslijn van (on)afhankelijke journalistiek ligt. Wat is een feit en wat is geen feit? Welk verhaal komt het dichtst bij de waarheid? Wie heeft welke belangen? Een journalist in een conflictgebied zal zich vooral met deze vragen bezighouden en de lezer of kijker hier inzicht in willen geven. Het ligt daarom voor de hand dat een journalist vooral feiten en/of duiding wil geven (optie 1 of 2).

D: IS uitleggen

Je wilt uitleggen aan de kijker of lezer wat IS is. Welk woord ga je gebruiken?

1. Strijders
2. Terroristen
3. Jihadisten

Fragment:

Nieuwsuur noemt terroristen gewoon 'strijders'

Geplaatst door Frank Verhoef op 21 augustus, 2014 - 08:00

Houdt het dan nooit op? Nieuwsuur-presentator Twan Huys sprak gisteren tijdens de uitzending over 'strijders' in plaats van over terroristen toen hij het had over de moordenaars van ISIS. *Waarom?* Nu lijkt het net alsof Nieuwsuur sympathiseert met ISIS. Dat is ongetwijfeld niet zo, maar noem het beestje dan ook gewoon bij de naam.

Bron: <http://www.dagelijksestandaard.nl/2014/08/nieuwsuur-noemt-terroristen-gewoon-strijders>

Mogelijke toelichting voor de docent:

Het lijkt erop dat veel media kiezen voor de term 'strijders' of 'moslimextremisten'. IS gebruikt zeer veel geweld. De IS-strijders vinden zichzelf ook extreem. Het zijn (soennitische) moslims die een eigen islamitische staat willen.

Strijders

De term strijders is erg neutraal, misschien te neutraal? Zie het commentaar van Frank Verhoef op 21 augustus (zie bron).

Terroristen

Bij de term 'terroristen' wordt vaak gedacht aan aanslagen waarbij veel burgerslachtoffers vallen. Centraal staat het doel mensen angst aan te jagen. In dat opzicht kun je IS een terreurgroep noemen. Maar de term terroristische groep heeft vaak een politieke connotatie. Journalisten proberen bovendien te vermijden dat religie direct aan geweld wordt gekoppeld (dus liever niet 'islamitisch terrorisme').

Jihadisten

De term 'jihadisten' kan ook onbedoeld verkeerd overkomen bij veel moslims. Jihad komt van het woord 'jahada': vechten voor of streven naar. Dit is niet altijd een echt gevecht. Je kunt er ook een innerlijke strijd mee bedoelen of een geweldloze strijd. Het is altijd lastig voor een journalist om een geschikte term te kiezen.